

כדי לידע מה צריכה שדהו, ורחמנא אמר: "ממצוא חפצך", וכן בפתח המדינה.

אבל **הכא**, ביוצא חוץ לעיר עד התחום — לאו מוכחא מילתא היא דלערובי לצורך מחר קאזל.

כי אי צורבא מרבנן הוא, אמרינן: ודאי שמעתא משכתיא [שמהרהר בדברי תורה ואין דעתו עליו].

ואי עם הארץ הוא, אמרינן: ודאי המרא אירכס ליה [חמור אבד לו].

גופא, אמר רב יהודה: עירב ברגליו ביום ראשון, מערב ברגליו ביום שני; עירב בפת ביום ראשון, מערב בפת ביום שני; ואם עירב בפת בראשון מצי מערב ברגליו בשני; אבל עירב ברגליו בראשון, אין מערב בפת בשני, שאין מערבין בתחלה ביום טוב עבור שבת בפת.

כלומר, כשלא עירב מאתמול עבור יום טוב בפת, וטעמא: משום הכנה, "דקרי ליה השתא שם עירוב" [לשון רש"י]. ולכאורה הכוונה: דכל דהוי לכתחלה בעי אמירה, וכל דבעי אמירה אית ביה משום הכנה, כדאמרינן לעיל, וראה גם ברש"י בד"ה דיקא נמי].

ומפרשינן להא דאמר רב יהודה: עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני.

לצורך שבת, ואפילו הכי, כיון דלא בעי אמירה לא איכפת לן בהליכתו לקנות עירוב לשבת מבעוד יום:

אי הוה שמייע ליה למר [לרבה] הא דתניא:

כתיב "וכבדתו מעשות צרכיך, ממצוא חפצך", ללמד שהעיסוק ב"חפצך" בשבת אסור. לפיכך: לא יהלך אדם בשבת לסוף שדהו, לידע מה היא [השדה] צריכה לאחר השבת;

ביוצא בו

לט-א לא יטייל אדם על [מרש"י משמע דגרסינן "עד"] פתח מדינה בשבת או ביום טוב סמוך לחשיכה, כדי שיכנס למרחץ — הנמצא שם — מיד כשתחשך.

אלמא, אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי, אסור.

וכיון שכן, אילו הוה שמייע ליה לרבה הך ברייתא הוה הדר ביה. כי אי בדיבורא — לומר: שביתתי במקומי — הוה אסור משום הכנה, בשתיקותא נמי הוה אסור¹²⁸.

ודחינן: ולא היא!

לעולם שמע ליה רבה להך ברייתא. ובכל זאת לא הדר ביה.

דהתם בכרייתא מוכחא מילתא שבא לשם

התם תיקוני שדה וכניסה למרחץ בשבת אסירי, וכל מעשה שבשבת אסור הילוך נמי אסור. אבל הכא דלערב ברגליו בשתיקה בשבת שרי, הילוך נמי שרי. וראה בריטב"א ד"ה א"ל רבא.

— וכמו שיתבאר לה בסוף הסוגיא — מוכח, דאדרבה רב יהודה סבר לאיסור הכנה, וראה שם.

128. וראה בגאון יעקב שתמה: מאי קושיא?!

לפי רש"י, נאמרה משנתנו ביחס לתקופה שלא נהגו בה שני ימי ראש השנה אלא בחוצה לארץ, אבל בארץ נהגו רק יום אחד, לפי קידוש החודש.

רבי יהודה אומר: ראש השנה, שהיה ירא שמא תתעבר, מי שנמצא בגולה, וירא שמא יעברו בית דין הגדול שבירושלים את חודש אלול, ויידחה ראש השנה — שלפי חשבוננו — ביום אחד, ומטעם זה הוא צריך לנהוג שני ימים בקדושת יום טוב, והוא צריך לילך ביום הראשון לצד אחד וביום שני לצד אחר:

מערב אדם שני עירובין למזרח ולמערב, ואומר: עירובי שבצד מזרח יקנה לי שביתה ביום הראשון למזרח, ועירובי שבצד מערב יקנה לי שביתה ביום השני למערב.

או אומר [כפי רצונו לילך]: **בראשון למערב, ובשני למזרח.**

או מניח עירוב אחד [כשאינ רצונו לילך אלא ביום אחד] ואומר **עירובי בראשון, ובשני בבני עירי.**

או **עירובי בשני, ובראשון הריני בבני עירי.**

ולא הודו לו חכמים, וכדמפרש טעמייהו בגמרא.

ועוד אמר רבי יהודה: מי שהיה לו בראש השנה כלכלה [סל] של פירות טבל, ואסור לו לתקנו ביום טוב [שאינ מגביהין תרומה ביום טוב, דשבות דרבנן היא, וכדאיתא במסכת ביצה], אם רוצה לתקנו:

אמר שמואל: ודוקא באותה הפת. דאם לא כן, הא אין מערבין בתחילה בפת¹²⁹.

אמר רב אשי: דיקא נמי [שדוקא באותה הפת שקרא עליה שם מאתמול והשתא קא שתיק הוא דשרי. אבל לא שרי לערב בשני בפת אחרת, כיון דבעי למיקרי עלה שם עירוב השתא] — ממתניתין דידן, דקתני:

ביצד הוא עושה, מוליכו בראשון ומחשיך עליו, ונוטלו ובא לו; בשני מחשיך עליו, ואוכלו ובא לו.

הרי חזינן דבעינן שיערב בשני באותה פת שעירב מאתמול, ולפיכך איתא "ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו", וטעמא משום הכנה, וכדאמרן.

ומפרש תלמודא טעמא דרבנן [אביי ורבה בר חנן דקא מתמיהי לעיל אהכנה דרבה] שלא חשו להך דיוקא:

דילמא התם — במשנתנו — עצה טובה קא משמע לן שלא יאבד ויפסיד פתו, ויטרח להביא אחרת, ולעולם אם רוצה יכול לערב אף באחרת.

מתניתין:

המשנה הקודמת עסקה בענין שבת ויום טוב אם הם מהוים קדושה אחת ויומא אריכתא, או שהם שתי קדושות.

ובמשנתנו יתבאר גדרם של שני הימים הטובים של ראש השנה, ונפקא מינה לענין עירובי התחומין שלהם.

¹²⁹ יהודה דדוקא אם עירב ברגליו או בפת ביום

¹²⁹. וכיאר הריטב"א: דהא דמבואר בדברי רב

הראשון: "החליצנו [זרזנו והחליצנו, כמו: "ואנחנו נחלץ חושים לפני אחינו בני ישראל", שאמרו בני גד ובני ראובן על יציאתם למלחמה] ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה, אם היום אם למחר!" כלומר: בין שהוא היום ובין שיהיה מחר.

ולמחר הוא אומר: "החליצנו את יום ראש החדש הזה, אם היום אם אמש"¹³⁰.

ולא הודו לו חכמים, וכדמפרש בגמרא על מה פליגי, וטעמייהו¹³¹.

גמרא:

שנינו במשנה: ולא הודו לו חכמים:

ומפרשינן: מאן לא הודו לו?

אמר מפרש רב: רבי יוסי היא.

דתניא: מודים חכמים [דסברי במשנה לעיל דף לח א דיום טוב ושבת הסמוכין זה לזה קדושת אחת הן ושבייתה אחת לשתייהן, ופליגי על רבי אליעזר הסובר שתי קדושות הן, ושתי שביתות להן] לרבי אליעזר, בראש השנה, שהיה ירא שמא תתעבר, שמערב אדם שני עירובין, ואומר: עירובי בראשון

מתנה אדם, ומגביה ממנה תרומה ומעשר על הכלכלה ביום טוב ראשון של ראש השנה, ואומר: אם היום חול [לפי שעיברו בית דין את אלול], הרי אלו תרומה ומעשר. ואם היום קודש [שלא עיברוהו] אין בדברי כלום.

ולמחר ביום השני מתנה טוב, ואומר: אם היה אתמול קודש ולא חלה הפרשתי, הרי הן תרומה ומעשר היום [שהרי אם אתמול קודש היום חול]. ואם היה אתמול חול וכבר חלו התרומה והמעשר, מה טוב.

ואוכלה לפירות הכלכלה ביום טוב שני של ראש השנה, שביום זה ממה נפשך חלו התרומה והמעשר.

וכן ביצה שנולדה בראשון — שאסורה באכילה ביום טוב, וכדאיתא בריש ביצה — תאכל בשני, דממה נפשך מותרת היא. שאם הראשון קודש, הרי עכשיו כבר חול ומותרת היא; ואם היום קודש הרי נולדה הביצה בערב יום טוב, ומותרת היא.

ולא הודו לו חכמים, וכדמפרש טעמייהו בגמרא.

רבי דוסא בן הרכינס אומר: העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה מזכיר בתפלתו גם של ראש חודש, ואומר ביום

בזה בהגהות.

¹³⁰. והטעם שאומר "אם היום אם אמש", כדי שלא יראה שקרן בתפלתו [רבינו יהונתן].

¹³¹. וראה רש"ש וגאון יעקב בגמרא בדף מ., אם מתנה גם על הזכרת ראש השנה.

ראשון, הוא דשרי לערב ברגליו בשני, אבל אם לא עירב כלל אתמול אסור משום הכנה. היינו משום, דאף דאמרינן לעיל דהמערב ברגליו לא בעי אמירה, היינו דוקא "היכא דאיכא גלוי דעתא שהוא רוצה לקנות שם שביתה אבל בשלא עירב שם כלל מערב יום טוב, דילמא לא ניחא ליה להפסיד אלפים אמה שיש לו לצד אחר, וכיון שכן בעי אמירה". וראה מה שהוסיפו

למזרח ובשני למערב; או בראשון למערב ובשני למזרח; או עירובי בראשון, ובשני כבני עירי; או עירובי בשני, ובראשון כבני עירי.

ומשום דשני ימים טובים של ראש השנה רק מספק נוהגין אותן, ואם האחד חול השני קודש. ולפיכך כשתי קדושות הם, ושבתה נפרדת לכל יום.

רבי יוסי אומר! ומשום שסובר רב יוסי, דמשני טעמים צריך לנהוג בגולה שני ימים של ראש השנה:

א. משום ספק שמא עיברו בית דין את חודש אלול, מפני שלא נראתה לבנה כדי לקדשה ביום הראשון.

ב. משום שלפעמים בית דין שבירושלים קובעים לנהוג שני הימים קודש בודאי, אף על פי שבאו עדים ביום הראשון שנראית הלבנה — וכמו שיתבאר.

וכיון שכן, הואיל ואפשר ושניהן קודש, וקדושה אחת היא, לפיכך אי אפשר לערב שני עירובין לשני ימים.

ומהאי טעמא נמי קתני במתניתין דידן שביצה שנולדה בזה אסורה בזה, ואסור לתקן הכלכלה על ידי תנאי, שהרי מספקא לן נמי, דילמא שני הימים קודש הן בודאי.

ואימתי קובעין בית דין שיהיו שני הימים קודש בודאי?

כשבאו עדים ביום השלישי של חודש אלול, לאחר זמן הקרבת תמיד של בין הערביים, להעיד שנראית הלבנה החדשה.

דקיימא לן שנוהגים קדושה ביום השלישי של חודש אלול, היות ויתכן שיבואו בו ביום עדים להעיד שראו את הלבנה, ויקדשו בית דין את החודש, ויהיה אותו היום יום טוב של ראש השנה.

ולכן, נוהגין בו קדושה מספק כבר מתחלת היום, עוד בטרם יבואו העדים.

אבל בבוקר, היו הלויים אומרים שיר של חול [שאף אם היה מתקדש החודש קודם תמיד של שחר, אין אומרים על התמיד אלא שיר של חול, שלא תיקנו לומר שיר אחר, כיון דברוב שנים חול הוא, רש"י ראש השנה דף ל ב].

וכשהגיע תמיד של בין הערביים, כיון שעדיין לא באו עדים, אומרים בו שיר של חול.

וכיון שאמרו כבר שיר של חול, נמצא שאם יקבלו בית דין את העדים אחר הקרבת התמיד של בין הערביים, יתברר שלא אמרו הלויים על התמיד את השיר הראוי לו.

ולפיכך, תיקנו חכמים, שאם יבאו עדים ביום השלישי של חודש אלול מן המנחה ולמעלה [שהוא זמן הקרבת תמיד של בין הערביים], שלא יהיו מקדשין את החדש באותו היום, אלא דוחין את קידוש החודש למחר, ורק מיום המחרת מונין קביעתו, כדי שבכך יוכלו לומר את שיר הראוי לתמיד בין הערביים ביום טוב.

ומכל מקום, גם בגמר יום שלישי ממשיכין לנהוג בו קדושה, כתחלתו, שכך תקנו חכמים, שיהו נוהגין אותו היום קודש ואפילו בגמרו של יום, ואף על פי שידעין אז בודאות שידחה יום טוב ליום המחרת [אחר שהתקינו שאין מקבלין עדים] ולמחר